

Наталя НІКОЛАЄВА,*orcid.org/0000-0002-3995-5248*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування

Запорізького національного університету

(Запоріжжя, Україна) *ninatalie@i.ua*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ «012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА» ТА «013 ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

У даній статті розглядаються методи навчання іноземній мові на прикладі спеціальностей факультету соціальної педагогіки та психології: «012 Дошкільна освіта» та «013 Початкова освіта». Охарактеризовано популярні методи навчання: прямий метод, комунікативне викладання мови, навчання на основі завдань, проєктів, досліджень, метод повної фізичної реакції, еkleктичний підхід, навчання через викладання. Визначено метод «Навчання через викладання» – найкориснішим для студентів раніше згаданих спеціальностей, тому що саме ці студенти – майбутні вихователі та вчителі початкових класів, потребують особливої уваги, оскільки після випуску вони підготують майбутнє покоління нашої країни, а для цього їм потрібні не лише знання, а й практичні навички, які вони зможуть отримати на заняттях з іноземної мови.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова» є формування у студентів іншомовної комунікативної компетенції (мовленнєвої, лінгвістичної, соціокультурної та навчально-стратегічної), яка допоможе їм ефективно користуватися іноземною мовою в різноманітних ситуаціях соціального та навчально-академічного спілкування (говоріння, читання, аудіювання та письмо).

Основними завданнями вивчення дисципліни «Іноземна мова» є практичне оволодіння іноземною мовою на рівні B1+ (ускладненому «рубіжному») згідно з дескрипторами, запропонованими Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (2021 р.) у поєднанні з загальноосвітніми та професійними завданнями, які забезпечують академічну і професійну мобільність та становлять базу для навчання впродовж усього життя.

Отже, силабус навчальної дисципліни «Іноземна мова» надає студентам можливість практикувати як продуктивні навички володіння іноземною мовою (письмо та говоріння), які передбачають вміння активно створювати мовленнєві продукти, такі як мовлення та письмо, використовуючи знання граматики, лексики та інших мовних компонентів, так і рецептивні (аудіювання та читання), які передбачають сприйняття мови необхідні для спілкування у професійному світі.

Ключові слова: метод, навчання, іноземна мова.

Natalia NIKOLAIEVA,*orcid.org/0000-0002-3995-5248*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages of Professional Orientation

Zaporizhzhia National University

(Zaporizhzhia, Ukraine) *ninatalie@i.ua*

FEATURES OF PROFESSIONALLY ORIENTED TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES FOR STUDENTS OF SPECIALTIES “012 PRESCHOOL EDUCATION” AND “013 PRIMARY EDUCATION”

This article examines methods of teaching a foreign language using the example of specialties of the Faculty of Social Pedagogy and Psychology: «012 Preschool Education» and «013 Primary Education». Popular teaching methods are described: direct method, communicative language teaching, task-based learning, project-based learning, research-based learning, total physical response method, eclectic approach, learning through teaching.

The method «Learning through Teaching» has been identified as the most useful for students of the previously mentioned specialties, because it is these students: future educators and primary school teachers, who need special attention, because after graduation they will prepare the future generation of our country, and for this they need not only knowledge, but also practical skills, which they can gain in foreign language classes.

The goal of studying the academic discipline «Foreign Language» is to develop foreign language communicative competence (speech, linguistic, sociocultural, and educational-strategic) in students, which will help them effectively use a foreign language in various situations of social and educational-academic communication (speaking, reading, listening, and writing).

The main objectives of studying the discipline «Foreign Language» are practical mastery of a foreign language at the B1+ level (complicated «borderline») according to the descriptors, proposed by the Common European Framework of Reference for Languages (2021) combined with general educational and vocational objectives that ensure academic and professional mobility and form the basis for lifelong learning.

Therefore, the syllabus of the academic discipline «Foreign Language» provides students with the opportunity to practice both productive foreign language skills (writing and speaking), which involve the ability to actively create speech products, such as speaking and writing, using knowledge of grammar, vocabulary and other language components, and receptive (listening and reading), which involve the perception of language necessary for communication in the professional world.

Key words: method, learning, foreign language.

Постановка проблеми. Зростаюча потреба в іншомовній комунікації викликає попит у вивченні іноземних мов на немовних факультетах. Завдяки іноземним мовам відкриваються широкі можливості, як в професійній, так і в особистій сфері життя. Але навчання іноземній мові студентів немовних факультетів – означає, що мова повинна бути орієнтована на майбутню професію студентів, тому у викладача з'являється додаткова задача – підібрати методи навчання, які більш придатні для кожної спеціальності окремо.

Аналіз досліджень. Методиці роботи зі студентами, які вивчають іноземну мову, присвячено багато літератури, як вітчизняної, так і зарубіжної.

Вчені досліджують проблеми професійно-орієнтованого навчання іноземної мови (М. Горюнова, У. Кецик-Зінченко, Н. Р. Опушко, Т. Погорелова, Г. А. Чередніченко), популярні методи навчання (Bailey, E. Freitag, M. Golenia, M. Hennik, I. Hutter, M. Jürgens, T. Leyh, E. Schacherreiter, C. Schmid), але вивченню іноземної мови студентами спеціальностей «012 Дошкільна освіта» та «013 Початкова освіта» не приділяється окремої уваги, тому, вважаємо, що розглянути цю тему у даній статті буде актуальним.

Мета статті – визначити особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов для студентів спеціальностей «012 Дошкільна освіта» та «013 Початкова освіта».

Виклад основного матеріалу. Для студентів спеціальностей «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта» вивчення іноземної мови є важливим, оскільки це розширює їх професійні можливості та сприяє кращому розумінню та взаємодії з дітьми та їхніми родинами, які можуть бути представниками різних мовних та культурних груп. Крім того, знання іноземної мови дозволяє використовувати додаткові навчальні матеріали, брати участь у міжнародних проєктах та стажуваннях, що сприяє професійному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці.

У процесі навчання використовуються різні методи. Розглянемо шість найпопулярніших з них:

1. Прямий метод. Згідно з цим методом, все навчання ведеться цільовою мовою. Переклади на занятті заборонені, а основна увага приділяється розмовному спілкуванню, а не граматиці. Як результат, прямий метод є дуже студентоорієнтованою стратегією, яка набула популярності в останні роки. Студенти повинні вивчати цільову мову природно та інстинктивно, тому прямий метод також називають «природним підходом». Помилки виправляються в міру їх виникнення (Горюнова, Погорелова, 2022: 329).

Серед переваг прямого методу слід визначити: формування навичок мислення іноземною мовою, розвиток розмовних навичок та подолання мовного бар'єру, створення природного мовного середовища, занурення в мову. Незважаючи на дієвість цього методу в навчанні іноземним мовам, він не підходить для студентів вищевказаних спеціальностей, оскільки він менш ефективний для засвоєння граматичних правил та складних мовних конструкцій, які потребують детального пояснення. Для повного засвоєння матеріалом прямий метод краще використовувати лише у поєднанні з іншими.

2. Комунікативний метод навчання іноземних мов (КМНМ). Цей метод вважається найпопулярнішим сьогодні. Він підкреслює здатність студента спілкуватися в реальних життєвих контекстах. В результаті студенти вчать звертатися з проханнями, приймати пропозиції, пояснювати речі та висловлювати свої почуття та вподобання (Кецик-Зінченко, 2019: 103).

Крім того, оскільки КМНМ зосереджений на викладанні мови через реальні завдання та вирішення проблем, він менше стурбований граматичною точністю, а натомість зосереджений на вільному володінні мовою. Цей метод хоч і вважається ефективним та сучасним, і має багато переваг: підвищує мотивацію учнів до навчання; розвиває впевненість у спілкуванні; робить процес навчання більш цікавим та захопливим; допомагає краще запам'ятовувати мовний матеріал; готує до реальних комунікативних ситуацій, але він теж не досконалий і має деякі недоліки, а саме: вимагає від

викладача високої кваліфікації та творчого підходу; потребує більше часу на підготовку до занять; деякі учні можуть відчувати дискомфорт, якщо вони не звикли до активної участі у навчальному процесі.

Хоча комунікативний метод навчання іноземних мов і вважається популярним, його не слід використовувати на заняттях зі студентами немовних факультетів, оскільки їхній рівень знань іноземної мови різниться і у більшості з них немає знань лексичних і граматичних одиниць, а також вони майже не володіють навичками говоріння.

3. Навчання на основі завдання, проєкту, дослідження. Ця стратегія навчання для студентів, які вивчають іноземну мову, орієнтується на незалежності та індивідуальності студентів. Навчання на основі дослідницького підходу – це сучасний підхід, який стає широко популярним навіть у школах усього світу. Вважається, що ставлячи запитання та вирішуючи проблеми, коли викладач є лише посередником у навчанні, мотивація студентів та їхня участь у завданнях та проєктах підвищуються (Опушко, 2023: 243).

Такий інноваційний метод навчання сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості, здатної до критичного мислення, творчого підходу до вирішення проблем та активної участі у житті суспільства.

Але, знов таки, цей метод теж не досконалий відносно навчання студентів вищевказаних спеціальностей, тому що вимагає від студентів багато часу на підготовку, а мотивація у них не спрямована на вивчення мови, оскільки вони прагнуть отримати немовну спеціальність.

4. Повна фізична реакція (ПФР). Даний метод, застосований у навчанні іноземної мови став дуже популярним, через те, що студенти реагують на викладача рухами. Деякі приклади включають міміку, жестикуляцію або імітацію мови. Наприклад, викладач та студенти можуть перебільшено нахмуритися та вдати, що плачуть, коли вивчають слово «сумний». Цей метод показує, що студенти найкраще засвоюють мову через фізичну реакцію, а не через аналіз (Чередніченко, 2018: 103).

Завдяки ПФР спостерігається збільшення швидкості запам'ятовування нових слів, покращення розуміння мови на слух, зменшення стресу під час навчання, розвиток комунікативних навичок, набуття процесу навчання цікавості та захопленості.

Метод ПФР дуже доречний на заняттях із студентами спеціальностей «012 Дошкільна освіта» та «013 Початкова освіта», хоча на перший погляд він призначений для дітей дошкільного віку та

початкової школи. Але тут важливо, що студенти практикуватимуть навички для майбутнього спілкування з дітьми і якраз цим пробуджується мотивація до вивчення іноземної мови.

5. Еклектичний підхід передбачає поєднання різних стилів, методів або ідей для досягнення певної мети. Багато викладачів обираючи гуманістичні та комунікативні підходи часто поєднують фрагменти багатьох інших стратегій навчання та використовують те, що найкраще підходить для їхніх окремих студентів. Цей універсальний метод має місце використовуватися на будь-якому занятті, але головне – не перебільшити із поєднанням різних методів.

6. Метод «Навчання через викладання» (НЧВ). Цей метод навчання орієнтований на дії, за якого студент вивчає заданий матеріал, дидактично готуючи його для інших студентів та перевіряючи їхнє розуміння за допомогою відповідних вправ. Матеріал викладається більш інтенсивно та всебічно, що дозволяє викладачам легше виявляти прогалини в розумінні (Hennik, Hutter, Bailey, 2018: 121). Таким чином, надаються не лише знання предмета, але й різні ключові навички: критичного та комплексного мислення; командна робота та емпатія; комунікативні (презентації та модерація).

Розглянемо вищевказаний метод через його структурні компоненти.

1. Запитання для роздумів:

1.1.

– Які мої очікування щодо теми/моєї роботи/мого навчання?

– З якими завданнями та викликами я зіткнуся?

– Що, ймовірно, буде для мене легким? Що може бути складним?

– Чого я хочу досягти? Хто або що може допомогти мені досягти моїх цілей?

1.2.

– Що нового я дізнався сьогодні, а що вже знав? Як мені з цим впоратися?

– Що було цікавим, а що нецікавим? Що мені особливо сподобалося, що менше, і як я це поясню?

– Де я бачу зв'язки з іншими темами чи подіями? Які додаткові питання викликає те, що я дізнався?

1.3.

– Чи я вже стикався/стикалася з отриманими знаннями та/або застосовував/застосовувала їх в іншому контексті?

– Де я можу застосувати отримані знання в майбутньому? Що мені ще потрібно зробити, щоб застосувати отримані знання?

– Наскільки я вже досяг/досягнула своїх цілей та завдань для роботи з портфоліо? Які мої наступні кроки?

1.4.

– Наскільки я задоволений своїм навчальним процесом?

– Які зміни мені слід внести?

– Чому мені зараз потрібна порада та підтримка?

Хто може їх надати?

1.5.

– Як мені ретроспективно оцінити свою(і) діяльність(и)?

– Чого я досяг(ла)? Які нові інтереси я розвинув(ла)?

– Чого ще бракує? Як я можу скоротити розрив між моїми прагненнями та попередніми досягненнями? (Leyh, Schacherreiter, Schmid, 2021: 141–143).

2. Зворотній зв'язок від колег

Надаючи зворотний зв'язок своїм однокурсникам, студенти переглядають, закріплюють та поглиблюють вивчене, що може спонукати до рефлексії. Вони також отримують різні точки зору на ту саму тему, що допомагає покращити результати. Це заохочує критичний підхід до власних текстів та текстів інших людей, що підвищує мотивацію та підтримує самостійне навчання (Jürgens, Golenia, 2020: 172).

3. Інтелект-карти

Інтелект-карти – це ефективний інструмент для збору, структурування та розвитку ідей. Вони сприяють творчості та особливо підходять для підготовки проєктів, лекцій, презентацій та есе.

4. PQ4R – Метод читання

Метод PQ4R – це ефективний інструмент та перевірений метод розуміння текстів через активне читання. Це може покращити засвоєння та обробку інформації.

Цей метод складається з наступних компонентів:

Preview (попередній перегляд)

Перш ніж почати читати, треба швидко переглянути текст, звертаючи увагу на заголовки, підрозділи, ключові слова та графіку, щоб отримати загальне уявлення про зміст.

Question (питання)

Пропонується поставити собі запитання щодо тексту на основі попереднього перегляду. Формулювання відкритих запитань допоможуть активно читати текст і зосереджуватися на конкретній інформації. Наприклад: Яка головна тема тексту? Які ключові поняття обговорюються?

Read (читання)

Уважне читання тексту. Обов'язково треба знайти відповіді на поставлені до цього запитання та виділити важливу інформацію.

Reflect (міркування)

Після прочитання тексту треба поміркувати над прочитаним. Перевірити, чи були відповіді на поставлені запитання, і чи зрозуміло основні моменти та ключову інформацію. Пропонується записати будь-які думки, висновки або важливі моменти.

Recite (відтворення)

Треба підсумувати прочитане або повторити вголос, не дивлячись на текст. Перевірити, чи можливо точно передати основні тези та ключову інформацію. Це сприятиме розумінню та запам'ятовуванню прочитаного.

Review (перевірка)

Перегляд своїх нотатків, конспектів та повторів. Треба переконатися, що зрозуміло ключову інформацію та що на запитання є відповіді. Визначаємо області, які потрібно глибше зрозуміти, і за потреби повертаємося, щоб зібрати більше інформації (Freitag, 2020: 234).

Метод «Навчання через викладання» більш за все, на нашу думку, підходить для навчання вищезгаданих студентів. Завдяки цьому майбутні фахівці отримують не тільки знання з іноземної мови, а й навички її викладання, які їм обов'язково знадобляться на робочому місці.

Висновки. Отже, проаналізувавши вищеподану інформацію, можна визначити наступні особливості професійно орієнтованого навчання студентів спеціальностей «012 Дошкільна освіта» та «013 Початкова освіта». Головна особливість пов'язана з цільовим призначенням знань: іноземна мова вивчається як засіб для професійної діяльності та отримання доступу до спеціалізованої інформації, а не як самостійна мета. Друга – пов'язана з специфікою роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку, тобто важливо враховувати вікові особливості дітей та використовувати методи, що відповідають їхнім потребам.

На нашу думку для студентів спеціальностей «012 Дошкільна освіта» та «013 Початкова освіта» найбільш корисними у навчанні будуть методи «Повна фізична реакція» та «Навчання через викладання». Обидва методи знадобляться їм після навчання, тому що їх можна застосовувати в роботі з дітьми і не лише для навчання іноземних мов. Завдяки методу «Навчання через викладання» майбутні вихователі та вчителі отримують навички для навчання інших: комунікація, критичне мислення, управління часом та вміння працювати в команді, що допоможе швидше адаптуватися в професійному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горюнова М., Погорелова Т. Формування професійно орієнтованої компетентності студентів у контексті сучасних підходів до викладання іноземної мови. контекстний, комунікативний та інтерактивний підходи. Сучасні дослідження з іноземної мови. Ужгород. 2022. № 3-4. С. 324-331.
2. Кецик-Зінченко У. Особливості професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. Молодь і ринок. Дрогобич. 2019. № 9 (176). С. 101-106.
3. Опушко Н. Р. Практико орієнтоване навчання як важливий компонент дуальної форми здобуття освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Київ. Вип. 70. 2023. С. 240-251.
4. Чередніченко Г. А. Сучасні тенденції професійно-орієнтованого навчання іноземній мові студентів технологічних спеціальностей. Педагогіка, психологія і соціологія. Донецьк. 2018. № 1 (22). С. 101-107.
5. Freitag E. Kreativitätstechniken. So finden Sie das richtige Werkzeug für Ihr Problem. Tübingen. Narr Francke Attempto Verlag. 2020. 432 S.
6. Hennik M., Hutter I., Bailey A. Quantitative Research Methods. Los Angeles: Sage Publishers. URL: http://edl.emi.gov.et/jspui/bitstream/123456789/1673/1/_OceanofPDF.com_Qualitative_Research_Methods_-_Hennink.pdf
7. Jürgens M., Golenia M. E-Peer-Feedback zur Unterstützung Forschenden Lernens im Praxissemester–Konzept und Evaluationsergebnisse. In Lehren und Lernen mit und in digitalen Medien im Sport: Grundlagen, Konzepte und Praxisbeispiele zur Sportlehrerbildung. Wiesbaden. Springer VS. 2020. S. 159-182.
8. Leyh T., Schacherreiter E., Schmid C. Gutes Feedback-gutes Gefühl?: Die Bedeutung formaler Feedbackgestaltung anhand der emotionalen Reaktionen von Studierenden–eine explorative Studie an der Universität Wien. Wien. 2021. S. 133-146.

REFERENCES

1. Horiunova M., Pohorielova T. (2022) Formuvannia profesiino oriientovanoi kompetentnosti studentiv u konteksti suchasnykh pidkhodiv do vykladannia inozemnoi movy. kontekstnyi, komunikativnyi ta interaktyvnyi pidkhody. [Formation of professionally oriented competence of students in the context of modern approaches to teaching a foreign language. contextual, communicative and interactive approaches] Suchasni doslidzhennia z inozemnoi movy, Uzhhorod, № 3-4. 324-331. [in Ukrainian].
2. Ketsyk-Zinchenko U. (2019) Osoblyvosti profesiino-oriientovanoho navchannia inozemnoi movy studentiv nemovnykh spetsialnostei. [Features of professionally oriented foreign language teaching for students of non-linguistic specialties] Molod i rynek, Drohobych, № 9 (176). 101-106. [in Ukrainian].
3. Opushko N. R. (2023) Praktyko oriientovane navchannia yak vazhlyvyi komponent dualnoi formy zdobuttia osvity. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. [Practically oriented training as an important component of the dual form of education] Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems, Kyiv, 70. 240-251. [in Ukrainian].
4. Cherednichenko H. A. (2018) Suchasni tendentsii profesiino-oriientovanoho navchannia inozemnoi movy studentiv tekhnolohichnykh spetsialnostei. [Modern trends in professionally oriented foreign language teaching for students of technological specialties] Pedagogika, psykholohiia i sotsiolohiia, Donetsk, №1 (22). 101-107. [in Ukrainian].
5. Freitag E. (2020) Kreativitätstechniken. So finden Sie das richtige Werkzeug für Ihr Problem. [Creativity techniques: How to find the right tool for your problem] Tübingen. Narr Francke Attempto Verlag. 432 [in German].
6. Hennik, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2018). Quantitative Research Methods. Los Angeles: Sage Publishers. URL: http://edl.emi.gov.et/jspui/bitstream/123456789/1673/1/_OceanofPDF.com_Qualitative_Research_Methods_-_Hennink.pdf
7. Jürgens M., Golenia M. (2020) E-Peer-Feedback zur Unterstützung Forschenden Lernens im Praxissemester–Konzept und Evaluationsergebnisse. [E-peer feedback to support research-based learning during the practical semester – concept and evaluation results] In Lehren und Lernen mit und in digitalen Medien im Sport: Grundlagen, Konzepte und Praxisbeispiele zur Sportlehrerbildung. Wiesbaden. Springer VS. 159-182. [in German].
8. Leyh T., Schacherreiter E., Schmid C. (2021) Gutes Feedback-gutes Gefühl?: Die Bedeutung formaler Feedbackgestaltung anhand der emotionalen Reaktionen von Studierenden–eine explorative Studie an der Universität Wien. [Good feedback-good feeling?: The importance of formal feedback design based on students' emotional reactions–an exploratory study at the University of Vienna] Wien. 133-146. [in German].